

MAKTAB O'QUVCHILARIDA IJODKORLIK XUSUSIYTLARINI RIVOJLANTIRISHDA PSIXOLOGIK XAVFSIZLIK VA IMKONIYATLARNI YARATISH

Mohinur Tosheva Yusupovna

Qashqadaryo viloyati, Qarshi shahar
21-umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi.

mohinur.tosheva@bk.ru

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola ta'lim jarayonida o'quvchilarning ijodkorligini oshirishda psixologik imkoniyatlarni va xavfsizlikni yaratishga qaratilgan. Ijodkorlik va psixologik xavsizlik o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjud bo'lib, psixologik imkoniyatlar yaratishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. O'quvchilarning ijodkorligiga ta'sir qiluvchi psixologik xavsizlik va imkoniyatlarni yaratishda xatolarga chidamli, matonatli bo'lish yuzasidan tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: psixologik xavfsizlik, ijodkorlik, avtonomiya, kompetentlik, motivatsiya, ehtiyoj.

CREATING PSYCHOLOGICAL SECURITY AND OPPORTUNITIES IN THE DEVELOPMENT OF CREATIVE CHARACTERISTICS IN SCHOOL STUDENTS

ABSTRACT

This article aims to create psychological opportunities and security in enhancing students' creativity in the learning process. there is a positive correlation between creativity and psychological security and serves as an important tool in creating psychological opportunities recommendations developed.

Keywords: psychological security, creativity, autonomy, competence, motivation, need.

KIRISH

Bugungi kunda ijodkorlik rivojlanishlarni rag'batlantiruvchi eng katta kuch hisoblanadi. Butun dunyo mamlakatlarida ham rivojlanish muammolarini hal qilishda ijodkorlikni talab qiladi. Ijodkorlikka yo'naltirilgan ta'lim kelajak dunyoni shakllantiradi. Ijodkorlik -muammolarni hal qilish, boshqalar bilan muloqot qilish,

o‘zimizni va boshqalarni ko‘nglini ochishda kalit bo‘lgan g‘oyalar, imkoniyatlarni yaratish yoki tan olish qobiliyatidir.

Insonlarni ijodiy bo‘lishga undaydigan uchta sabab:

1. Yangi, xilma-xil rag‘batlantirishga bo‘lgan ehtiyoj .
2. G‘oyalar va qadriyatlarni yetkazish.
3. Muammolarni hal qilish .

Ijodkor bo‘lish uchun inson narsalarga yangi yo‘llar bilan yoki boshqacha nuqtai nazar bilan qarashi kerak. Boshqa narsalar qatorida, inson yangi imkoniyatlar yoki yangi yo‘llarni yaratishi kerak. Ijod ongni jalb qiladi. Ijod insonning bilimni osonroq o‘zlashtirishiga imkon beradigan tarzda ongni ozod qiladi. Bu qayta ishlashni o‘rganishni yanada samarali qiladi. U qalblarimizni va ongimizga eshiklarni ochadi. Ijodiy ishtirok birdamlik tuyg‘usini tarbiyalaydi. Bu odamlarni birlashtiradi va jamoada ishlash va hamkorlik qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishi mumkin.

Ijodkorlik bilan shug‘ullanayotganda, maktab o‘quvchilari passiv ravishda tinglamaydilar, o‘zlashtiradilar, balki izlanishadi, kashf qiladilar va muloqot qiladilar. Bu o‘quvchilarni yanada faol va jamiyat a‘zosi sifatida namoyon bo‘lishga yordam berishi mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Psixologik xavfsizlik qanchalik yuqori bo‘lsa, maktab o‘quvchilar erkin so‘zlashuvchi, ma'lumot almashishda o‘zlarining ijodkorligini oshirish uchun turli fikrlarni bildirishlari va o‘z bilimlarini baham ko‘rishlari ehtimoli shunchalik yuqori bo‘ladi. Psixologik xavfsizlik - bu o‘z ko‘rinishiga, ijtimoiy hayotdagi roliga yoki martabasiga nisbatan salbiy oqibatlar va munosabatlardan qo‘rqmasdan o‘zini ko‘rsatishi va ishlashi mumkinligiga ishonchdir. Psixologik xavfsizlik insonlarga himoya yoki tashvishlarini yengishga yordam beradi. Ijodkorlik o‘quvchilar tomonidan muammolarni mustaqil hal qilganda rivojlantiriladi va rivojlanadi.

Maktablarda ta‘lim texnologiya imkoniyatlarini kengaytirish va o‘qituvchi va o‘quvchining hamkorligiga asoslangan tizimli ta‘lim va tadqiqot faoliyati sifatida, haqiqiy muammoli vaziyatlarni yaratish orqali o‘quvchilarning mustaqil izlanishlari va hamkorlik aloqalarini rag‘batlantirishi va talabalarning yuqori darajadagi bilimlarini yanada samarali rivojlantirishi mumkin. Individual omillar ijodkorlikka doimiy ta‘sir qilishi mumkin. O‘z taqdirini hal qilish va kerakli motivatsiyaga erishish uchun ijtimoiy muhit uchta asosiy psixologik ehtiyojni qondirishi kerak: avtonomiya (harakat va fikrlarni erkin tanlash va qaror qabul qilish qobiliyati, natijada o‘z taqdirini o‘zi belgilash tuyg‘usi), kompetensiya (sezgi). Ijtimoiy muhit bilan samarali o‘zaro aloqada

bo'lgan shaxslar tomonidan boshdan kechiriladigan nazorat va kompetentsiya va aloqadorlik (shaxslar boshqa muhim odamlar bilan aloqada bo'lishi va yaqin munosabatda bo'lishi va tegishlilik tuyg'usini his qilishi kerak). Insonlarning uchta asosiy psixologik ehtiyojlarini qondirish, ya'ni avtonomiya, kompetentsiya va bog'liqlik odamlarning xatti-harakatlarini rag'batlantirishning asosiy usuli hisoblanadi. Ushbu ehtiyojlar qondirilsa, bu insonlarning avtonom motivatsiyasini kuchaytiradi, nazorat motivatsiyasini yo'naltirishga yordam beradi va ularning faoliyatini ahamiyatini tan olishini va muvaffaqiyatiga ishonchini oshiradi. Ushbu uchta ehtiyojni qondirish asosida insonlar tashqi qoidalar va tasodiflarni tahlil qiladi va birlashtiradi va ularni ichki motivatsiya va o'zini o'zi belgilashga aylantiradi, bu o'zgarishlarga moslashish va ijodkorlikni rivojlantiradi. Maktab o'quvchilari ta'lim jarayonida psixologik xavfsizlikni his qilgandan so'ng, ular o'quv jarayonini mustaqil ravishda rivojlantirishga bo'lgan psixologik ehtiyojlarini sezilarli darajada oshiradi (avtonomiya ehtiyojlari), muammolarni hal qilish va maqsadlariga erishish uchun ishonchini kuchaytiradi (kompetentlik ehtiyojlari) va bir qator qiyin o'quv mashg'ulotlarini (bog'liqlik ehtiyojlari) bajarish orqali sinfdoshlar va o'qituvchilar tomonidan tan olinishi va qaramligini qozonish, shu tariqa o'quvchilarning "faol yo'naltirish va nazorat qilish hissi"ni kuchaytiradi va ularga yuqori darajadagi psixologik imkoniyatlarni yaratishga imkon beradi. O'quvchilarning psixologik imkoniyatlarini yaxshilash bilan ular kuchliroq mas'uliyat hissi va yuqori ichki motivatsiyaga ega bo'ladi va ular yangi g'oyalarni faol ravishda ilgari surishga, qiyin o'quv vazifalarini qabul qilishga, innovatsion yangiliklarni amalga oshirishga ko'maklashishga va shu bilan o'zlarining ijodiy qobiliyatlarini oshirishga ko'proq moyil bo'ladi.

NATIJALAR

Ijodkorlik shaxsiy rivojlanish va inson rivojlanishida qochib bo'lmaydigan xatolarsiz bo'lishi mumkin emas. Salbiy his-tuyg'ular va xatti-harakatlar insonning faoliyat samaradorligiga jiddiy ta'sir qiladi. Xatolarga chidamlilik o'quvchilarning psixologik imkoniyatlarini saqlab qoladi va yaxshilaydi. O'quvchilarning ijodini boshqarish va rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Muammolarni hal qilish qobiliyatini yaxshilash va psixologik imkoniyatlarni oshirishda psixologik chidamlilik muhim hisoblanadi. Aksincha, xatolarga yo'l qo'yilmaydigan ta'lim jarayonida o'quvchilarning psixologik xavfsizlik hissi past bo'ladi, o'z muammolarini yashirishga moyil bo'ladi, o'zaro muloqotda o'zini haddan tashqari himoya qiladi, o'rganish tashvishi ta'sirida erkin gapirish o'rniga himoyaviy harakatlar qiladi, va bu ularning psixologik imkoniyatlarini kamaytiradi.

MUHOKAMA

Ba'zi maktablarda insonlar xatolarni yomon ishlash, beparvolik yoki hatto aql-idrok yetishmasligining ko'rsatkichi deb bilishadi. Bu individual ijodning rivojlanishiga jiddiy to'sqinlik qiladi. O'quvchilarda yangiliklar yaratish jarayonida turli hildagi xatolar yuzaga keladi. Xatolarning o'quvchilarning mustaqilligiga ta'sirini oldini olish va o'quvchilarni xatolardan saboq olishga ko'maklashish uchun xatolarga chidamli, matonatli bo'lishni rivojlantirish kerak, bu nafaqat xatolarning salbiy hissiy ta'sirini va kelajakda shunga o'xshash xatolarning yuzaga kelishini kamaytiradi, Shu bilan birga, o'quvchilarning mustaqil ishtirokining ichki motivatsiyasini kuchaytiradi, ularning ijodkorligini oshiradi. Xatolarga chidamlilikni shakllantirish ostida sinf jamoasi xatolarga duch kelishi va xatolarni birgalikda hal qilish kabi vaziyatni qo'llab-quvvatlashi mumkin. Bu jamoadagi ishonchsizlik va shaxslararo xavflarni kamaytiradi. Shuning uchun, xatolarga chidamlilikni shakllantirish yuqori psixologik xavfsizlikka ega bo'lgan o'quvchilarni ijobiy his-tuyg'ular orqali xatolarni to'g'irlash va xato sabablarini tahlil qilishga o'rgatadi.

Xatolarga bardosh berish ko'nikmasi - bu xatolarning muqarrarligiga qarshi turish, xatolarning bo'lishini tan olish, xatolar bilan bog'liq ma'lumotlar va bilimlarni almashish, xatolar bilan hamkorlikda kurashish bo'yicha umumiy me'yor, tartib, e'tiqod, qadriyatlarga ega bo'lishdir.

XULOSA

Maktablarda o'qituvchilar, maktab jamoasi psixologik xavsizlik o'quvchilarning ijodkorligiga hissa qo'shishini anglashlari va tushunishlari lozim. Ya'ni, o'qituvchilar o'quvchilarda shaxslararo xavf-xatarlarga qarshi turish, turli g'oyalarni ilgari surishga jur'at etish, jamoada samarali muhokama qilish uchun o'ziga xos idrok va mentalitetni shakllantirishga undash uchun bir qator amaliy harakatlar qilishlari kerak. O'qituvchilar o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini oshirish uchun imkoniyatlarni kengaytirish muhimligini bilishlari kerak. Shu sababli, o'qituvchilar va sinf rahbarlar yordamchilarga o'zgarishi va o'quvchilarni ijodkorliklarini namoyon qilishi jarayonlarida, jarayon yordamchilari va jarayonni birlashtiruvchi sifatida harakat qilishlari kerak. O'qituvchilar o'quvchilarning sa'y-harakatlarini hurmat qilishlari va e'tirof etishlari, o'quvchilarni xatolarni almashishlari va sabablarini muhokama qilishlari, o'quvchilarni nazorat qilishlari kerak bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimova .V.M. va boshq. Mustaqil fikrlash. - T.: Sharq.-2000.- 112 b.
2. M.G.Davletshin. Zamonaviy maktab o`qituvchisi psixologiyasi. T., 1997.
3. G`oziev E. Psixologiya. T., 1994.